

ИЗВОРИ

Миљан ГОГИЋ*

ПРЕПИСИ КОТОРСКИХ ИСПРАВА ИЗ ЛЕКЦИОНАРА И ПОНТИФИКАЛА КОТОРСКЕ БИСКУПИЈЕ У РУКОПИСНИМ ЗБОРНИЦИМА АРХИВА ХАЗУ У ЗАГРЕБУ

ABSTRACT: *The Lectionary and Pontifical of the Diocese of Kotor, which is now kept in St. Petersburg, contains on the free pages on the margins of the main text, transcripts of the documents of the Kotor authorities from the first half of the 12th century until the middle of the 13th century. In the Manuscript Department of the HAZU Archives in Zagreb, in manuscript collections from the 18th century, there is a certain number of these documents. This paper provides basic information about these manuscripts and provides the texts of the transcripts of the documents.*

KEYWORDS: *Lectionary and Pontifical, Kotor, 12th century, 13th century, sources, manuscripts*

Увод

Најзначајнији зборник докумената за проучавање политичких и друштвених прилика Котора друге половине XII и прве половине XIII вијека јесу преписи исправа на слободним страницама и маргинама рукописа тзв. Которског лекционара и понтификала. При тренутно познатим сазнањима, његов први помен налази се у дјелу Бернарда Нанија *De duobus imperatorum Russiae nummis, editio altera, monetis, ac documentis*. Говорећи о годинама владавине краља Радослава, Нани износи да се о томе *marginalis quaedam adnotatio* налази у *antiquissimo cuidam Rituali seu Caeremoniali, qui Cathari in capsa Communitatis adservatur*.¹ Овај његов помен Понтификала јасно говори да се среди-

* Аутор је научни сарадник на Историјском институту УЦГ у Подгорици и професор на Филозофском факултету УЦГ у Никшићу.

ном XVIII вијека он налазио у Котору. Неколико година након Нанија, Фламиније Корнелије у свом дјелу о Котору помиње Понтификал, такође у контексту владавине краља Радослава, доносећи навод који је готово идентичан оном што га даје Бернардо Нани.² Фламиније Корнелије се на више мјеста у свом дјелу позива на Нанија, па је, највјероватније, од њега и преузео овај податак. У турбулентним временима која су услиједила крајем XVIII и почетком XIX вијека, однесен је из Котора, да би на крају завршио у Санкт Петербургу.³

Садржина исправа из Лекционара и Понтификала почиње да бива доступна научним круговима кроз подухват који је покренула Римокатоличка црква. Значајније интересовање за историју источне обале Јадрана почиње у првој половини XVIII вијека. Први који је детаљније, у оквиру прикупљања грађе за своје замишљено обимно дјело о Илирику, проучавао которску архивску грађу био је језуита Филипо Ричепути, преписујући и прикупљајући она документа која су му била од значаја за његов рад. У, за то вријеме, капиталном дјелу *Illyricum sacrum*, на више мјеста помињу се исправе из Понтификала.⁴

Наведени средњовјековни рукопис сада се налази у Рукописном одјељењу Руске академије наука и умјетности у Петрограду, под сигнатуром *F200*.⁵ У новије вријеме Понтификал је постао познат када су га почели помињати руски научници, акцентујући палеографску и музичолошку садржину основног текста.⁶ Историјској науци на нашим про-

¹ B. Nani, *De duobus imperatorum Russiae nummis, editio altera, monetis, ac documentis*, Venetiis 1752, LI.

² F. Cornelius, *Catharus Dalmatiae civitas*, Patavii, 1759, 48; Д. Синдик, *Понтификал*, 55.

³ Тада је из Которског архива нестало много драгоцених рукописа и извора, нпр. Грбаљски катастик (М. Nežirović, *Liber Legiptimationum, Nepoznati katastik župe Grbalj iz XV stoljeća*, Zbornik u čast Petru Skoku o stotoj obljetnici rođenja 1881–1956, JAZU, Zagreb 1985, 357–374.)

⁴ D. Farlati, I. Coleti, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis 1600. О овом дјелу видјети: М. Vanino, *Illyricum sacrum i Filip Riceputi*, Croatia sacra I (1931) 259–292, Isti, *Philippi Riceputi I S. J. Begründer des „Illyricum sacrum“*, Archivium historicum Societatis Jesu I Roma 1932, 204–237, Isti, *Illyricum sacrum i začetnik mu F. Riceputi*, Vrela i prinosi I (1932) 10–79.

⁵ Прије него што је доспιο у рукописно одјељење РАН, Зборник је неко вријеме био у посједу католичке Академије у Санкт Петербургу. На фолијима 1r, 3r, 39r и 154r рукописа забиљежено је: PETROPOLIT. ROMANO-CATHOLICAE ECCLESTIAST. ACADEMIAE.

⁶ Л. Киселёва, *Фрагмент беневеттанског писма в собрании рукописей Библиотеки АН СССР*, Сборник статей и материалов Библиотеки АН СССР по книговедению, Ленинград 1970; М. Мурьянов, *Звонят колоколы вечныа в великом Новгороде (славянские паралели)*, Славянские страны и русская литература, Ленинград 1973, 238–245; Л. Киселёва, *Латинские рукописи Библиотеки Академии наук СССР – описание рукописей латинского алфавита*, Ленинград 1978, 63–65.

сторима приближио га је својим радом Душан Синдик, почевши од 80-их година XX вијека.⁷

Овај литургијски спис привукао је пажњу и ширих научних кругова. Његов садржај био је предмет докторске дисертације коју је Канађанин Richard F. Gyug одбранио на Универзитету у Торонту.⁸ Његово бављење овим рукописним зборником има за епилог публикавање овог дјела, гдје је приложио транскрипцију текстова исправа које се налазе у њему.⁹ Фототипско издање овог дјела приредила је Ленка Блехова Челебић.¹⁰

По анализи канадског научника, у Понтификалу су се налазили преписи укупно 64 исправе. Оно што карактерише преписе исправа унијетих на слободним страницама и маргинама основног текста јесу оштећења у појединим дјеловима текста. Анализом текста исправа, а прије свега ишчитавањем оштећених дјелова исправа уз помоћ инфрацрвених зрака, може се уочити да су оштећени они дјелови текста који говоре о томе који су органи доносили одлуке. У питању су дјелови исправа гдје стоји да је народна скупштина, односно заједница свих которских грађана доносила те одлуке. Оштећења су вршена у вријеме када је, услед промјене друштвених односа у Котору, которско племство преузело примат у управљању градом. Брисањем дјелова исправа које говоре о учешћу народне скупштине у њиховом доношењу, желио се елиминисати њен некадашњи значај и улога у управљању комуном.¹¹

Интересовање за рану которску историју довело је до тога да су током новог вијека, од почетка XVIII вијека, прављени преписи исправа из Понтификала. Тако су настајали рукописни зборници, о чијим се

⁷ Д. Синдик, *Понтификал*, 53–66; *Которска исправа из 1200. године*, ИЧ 37 (1990) 197–203; *О политичким и друштвеним приликама у Котору крајем XII века*, Научни скуп Црква Светог Луке кроз вјекове, Котор 1997, 13–21; *Стефан Немања и Котор*, Међународни научни скуп Стефан Немања – Свети Симеон Мироточиви – историја и предање, Београд, Нови Пазар 2000, 116–119; *Которски документи из времена краља Стефана Владислава*, Краљ Владислав и Србија XIII века, Београд 2003, 25–30; *Превлака 1124. и 1181*, Бока 24 (2004) 127–133; Д. Синдик, *Одлука которског већа из 1246. године*, Грбаљ кроз вјекове, Зборник радова са научног скупа „Грбаљ кроз вјекове“ Грбаљ и Котор, 11–13. октобра 2001, Грбаљ 2005, 157–161; *О првом помену Брскова*, ИЧ 56 (2008) 305–309.

⁸ R. F. Gyug, *An Edition of Leningrad, B.A.N., F. no 200: The Lectionary and Pontifical of Kotor*, Ottawa 1985. Понтификал са Лекционаром представља један од најстаријих споменика музичке културе на тлу Републике Црне Горе (М. Radulović-Vulić, *Drevne muzičke kulture Crne Gore I, II*, Podgorica 2002).

⁹ R. F. Gyug, *Liturgy and Law in a Dalmatian city*, Toronto 2016, 541–571.

¹⁰ L. Blehova Čelebić, *Lectionarium et Pontificale Catharense 1166*, Tivat, Podgorica 2020.

¹¹ М. Гогић, *Политичко и друштвено уређење Котора у другој половини XII и XIII вијеку*, Необјављени рукопис докторске дисертације одбрањен на Филозофском факултету Београду, новембра 2018, 70–79.

ауторима често не може ништа казати. Ти зборници су садржали одређени број исправа из Понтификала. Преписивачи који су правили њихове преписе суочавали су се са проблемима оштећених исправа, па су те дјелове у преписима означавали на посебан начин (.).

У рукописном одјељењу Архива ХАЗУ у Загребу налази се неколико зборника са преписима исправа из Которског лекционара и понтификала. Колико се може видјети, хронолошки најстарији јесте зборник који се чува под сигнатуром *II b 21*. Он има неку врсту наслова и регеста: *Catharensium Miscellaneorum Liber continens: Informationes varias Procuratorum generalium Dalmatiae et Albaniae nec non copias, regesta et excerpta antiquissimorum privilegiorum, statutorum, protocollorum etc communitatis Cathari et ecclesiarum atque monasteriorum Catharensis civitatis ab anno 809 usque ad a. 1715*.¹² Рукопис садржи текстове неколико стотина исправа, преписао их је Которанин Антун Бизанти (1683–1742). Због тога се он у литератури обично наводи као Зборник породице Бизанти. У Котору га је купио и у Загреб понио Иван Кукуљевић Сакцински.¹³

Дио овог рукописа чији се садржај односи на исправе из ране которске историје почиње забиљешком преписивача: *Excerpta a quibusdam scriptura marginalibus extantibus sparsim in manuscripto Ceremoniali seu breviario quod aueruarum in Thesaurio Sancti Tryphonis*.¹⁴

Не може се примијетити да је код избора исправа које су из Понтификала преписане у овај зборник састављач примијенио неки критеријум, да је желио да унесе исправе одређене садржине. Вршио је одабир према свом нахођењу. Исправе нијесу унесене по хронолошком реду. Текст на почетку дијела рукописа који садржи преписе исправа говори да је састављач зборника имао Лекционар и Понтификал пред собом и директно из њега уносио одређене исправе. Неке од њих дају се у пуном облику, док су од неких наведени само почеци (*incipita*). Осим ових одлука, у зборнику се налазе преписи неколико других извора из которске историје до краја XIII, односно почетка XIV вијека.¹⁵

¹² Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско-латиничких рукописа и кодекса, *II b 21*; I. Strohaj, *Statuti primorskih gradova i općina*, Zagreb 1911, 11; Д. Синдик, *Понтификал*, 54–56. О рукописним зборницима који се помињу у раду видјети: М. Гогих, *Политичко и друштвено уређење Котора у дружој половини XII и XIII вијеку*, 5–9.

¹³ I. Kukuljević Sakcinski, *Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim* 341; Ђ. Бубало, *Неколико докумената о зетском војводи Стефаници Црнојевићу*, *Историјски записи* 1-2 (2015) 27–45, 27–28.

¹⁴ *II b 21*, 304; Д. Синдик, *Понтификал*, 56.

¹⁵ У питању су акта који се углавном односе на црквене прилике (из 809, 1270, 1288, 1289. године). При крају рукописа налази се хронолошки попис исправа (*II b 21*, 361–365).

Рукопис говори да су у вријеме његовог настанка у Котору већ постојали и други зборници са преписима средњовјековних аката. Већ је казано да је од неких одлука из Понтификала дат њихов само почетни дио. Тако после кратког регеста одлуке из јула 1199. године: *In nomine Christi anno ab incarnatione Domini Nostri MCXCIX indictione II mense iulio sub tempore Regis Velcanni et Comitum Civivitis Desimiri (sequitur Decretum Consilii)* стоји *et reperitur in Nova Miscellanea n. XIII*, док се после помена одлуке из 1238. године – *Anno M.CC.XXXVIII. Sub tempore Domini Regis Vladislavi decretum scribere quod* каже (*initium ut supra*) *reperitur in Nova Miscellanea n. VIII*. Укупно се на четири мјеста у Загребачком кодексу налази помен тог зборника. Бројеви којима су означени преписи одлука означавају њихово мјесто, тј. редни број у овом непознатом зборнику¹⁶ *Nova Miscellanea* представљала је већ постојећи, други рукопис који је садржао преписе неких аката из которске историје, о чијој је садржини преписивач Загребачког зборника био упознат. Пошто је знао за његово постојање, он није уносио садржај исправа које су биле унијете у тај данас непознати зборник. Шта је још, осим поменутих одлука, тај рукописни зборник (*Nova Miscellanea*) садржао не може се утврдити. У цијелом зборнику једино се за исправе из Понтификала наводи да се налазе у неком другом зборнику. Анализом преписа аката у Зборнику породице Бизанти може се уочити да је након преписивања исправа текст контролисан. У преписима појединих исправа уочене су мање грешке, које су, истим рукописом, исправљене уношењем другог облика изнад тог првобитног.

У рукописном одјељењу Архива ХАЗУ у Загребу, под сигнатуром *I. d. 157*, пронађен је рукописни зборник (без наслова, означеног бр. 3) који у највећој мјери садржи преписе појединих исправа из Которског понтификала.¹⁷ На првој страници овог зборника забиљежено је: „*Sve ove vesti redom su i točno prepisane iz rukopisa nalazećega se sada u Kotoru kod g. Tripa D. Smeće, rukopis je bio pisan na početku našega vieka od Konta Tripa Smeće djeda gori rečenog doktora Tripa. Žalit je što nije nigdje zabilježio od kud je prepisivao, a navlaš na koju s knjižnicu odnosi popis knjiga na st. 15. i 16. Veći dio vesti već su tiskane u Farlatiju i Flaminiu Kornei. Rukopis je dobro sačuvan.*“ Трипо Смеќја (1755–1812), који се помиње у тексту, био је познати бокелски књижевник и историчар који је прикупљао грађу за бокелску прошлост. Из овог кратког увода може се закључити да је овај препис урађен у XIX вијеку. Пред-

¹⁶ *II b21*, 306, 308.

¹⁷ Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско-латиничких рукописа и кодекса, *I. d. 157. Catharensia – Transumpta documentorum et statutorum civitatis, saec. XII et XIII.*

ложак му је био рукопис који је био у власништву знамените пераштанске породице Сmekја (Smecchia).¹⁸

Поменути зборник садржи преписе више од четрдесет исправа. Најстарија исправа у њему јесте она из 809. године о преносу моштију Св. Трипуна у Котор. За њом слиједе исправе које се тичу которске историје, од којих је већина позната: повеља папе Александра II из 1062. године, *Breve* из 1154. године, исправа о посвећивању олтара катедрале св. Трипуна из 1166. године, уговор Которана са Омишанима из 1167. године, препис документа који се тицао цркве Св. Марије из 1298. године, као и текстови натписа которских епископа са почетка XIII вијека.¹⁹ Након преписа ових исправа и натписа, дају се преписи исправа из Понтификала, почевши од оне из октобра 1181. године. Најмлађа одлука из Понтификала чији се препис налази у овом рукописном зборнику јесте она из јула 1247. године.

За разлику од Зборника породице Бизанти, у овом зборнику, који би се могао назвати Зборник породице Сmekја, преписивач је водио рачуна да преписе исправа унесе хронолошки. Настојао је да оне исправе које немају сачувани датум смјести у хронолошки оквир за који је он сматрао да их треба смјестити. Значај овог зборника јесте што садржи преписе више од 30 исправа из Понтификала, од којих су неке данас слабије читљиве. Текстови исправа дати су у мјери могућег, колико је то стање сачуваности исправа у тренутку прављења преписа дозвољавало. Ни у овом зборнику не може се препознати критеријум по којем је преписивач бирао исправе које ће унијети у Зборник.

¹⁸ Трипо Сmekја саставио је историју под називом *Sancto della Storia delle Boche*, коју је послао био на читање маркизу Паулучију у Венецију. О њему видјети: S. Vulović, *Popis narodnih Bok. Spisatelja i njihovih dijela*, Prvi program котор. gimnaz. 1872/1873, Dubrovnik 1873, i Program kot. gimnaz. za šk. god. 1878/1879, Zadar 1879; P. Butorac, *Kulturna povijest grada Perasta*, Perast, 1999; A. Mažibradić, *Stara porodica Smekja iz Perasta i njeni posjedi*, Бока 31 (2011), 171–198; Н. Вуковић, *Књижевност Црне Горе од XII до XIX вијека: Аналисти, хроничари, биографи*, Подгорица, 1996, 48. У наджупском архиву цркве Св. Николе у Перасту налазе се оригинални записи Трипа Сmekје (фонд XIII, III оставштина дон Срећка Вуловића, С 1–43, С 44–109.)

¹⁹ *I. d. 157.*, 1-3, 8. Изузетан научни значај овог рукописног зборника огледа се у томе што се у њему налази текст натписа са циборијума катедрале Св. Трипуна из XII вијека. О натпису видјети: М. Гогоћ, *Прилог проучавању циборијума из сакристике катедрале Св. Трипуна посвећеног Петиловријенцима*, Историјски записи, 1-2 (2017), 7–36; Исти, *Још једном о циборијуму катедрале Св. Трипуна посвећеног Петиловријенцима*, Историјски записи 1-2 (2019), 65–73; М. Зорнија, *Dalla penna allo scalpello: analisi di archetipi per la morfologia delle lettere sull'epigrafe dei cibori di Cattaro*, Zbornik povodom sedamdesetog rođendana Nikole Jakšića, Zadar-Zagreb-Motovun 2020, 231–246; М. Lončar, *Pjesma jača od kamena? Natpis s jednog ili više kotorskih ciborija*, *Ars Adriatica* 10 (2020), 47–56.

У Рукописном одјељењу Архива ХАЗУ налази се и рукописни зборник *I d 54, Memorie sulle Bocche di Cattaro, concernenti il Culto*, који, такође, садржи преписе неких исправа из Понтификала, и то углавном оних из средине XIII вијека. Њихов значај, осим што говори о великој преписивачкој дјелатности и интересовању за которску историју, јесте што исправе садрже неке мање разлике у тексту, у односу на преписе у Понтификалу. Доносе, рекло би се, можда исправније облике појединих ријечи (имена), али без већег утицаја на основну садржину сваког појединачног акта.²⁰ Од великог значаја за историјску науку јесте и рукописни зборник, такође у Архиву ХАЗУ, *I d. 72, Memorie sulle Bocche di Cattaro, Leggi emanate sotto l' amministrazione propria*, који садржи преписе неколико веома оштећених исправа из Понтификала, углавном из шесте деценије XIII вијека.²¹ Већи број преписа исправа у два задња зборника имају неку врсту наслова.

Иако данас постоји савремено издање исправа из Понтификала, приређено на основу фотографија учињених модерном техником које олакшавају читање намјерно оштећених дјелова исправа, преписи исправа забиљежени у разним зборницима имају посебан значај. У неким ситуацијама, чини се, нуде друга, прихватљивија рјешења за нека оштећена мјеста у исправама, у односу на транскрипцију коју даје канадски историчар. То је и очекивано, будући да су те преписе чинили људи којима је дух простора и времена језика исправа у Понтификалу био ближи него данашњим истраживачима. Сви ти рукописи, са савременим издањем исправа из Понтификала, јесу основа за детаљније проучавање которске историје XII и XIII вијека.

Исправе се доносе оним редоследом како су забиљежене у рукописима. Уз текст, односно помен сваке исправе из рукописа који се доноси у раду, наводи се и њено издање код канадског историчара.

²⁰ Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско-латиничких рукописа и кодексa, *I d 54, Memorie sulle Bocche di Cattaro, concernenti il Culto*, I-IV. Рукописни зборник садржи и преписе неких исправа за које се каже да су учињени са оригиналних исправа, које су биле у посједу Вицка Антуна Пасквалија (М. Гогих, *Которске исправе из оствитине Вицка Антуна Пасквалија*, Историјски записи 3-4 (2019), 127–140.

²¹ Архив ХАЗУ у Загребу, Збирка хрватско-латиничких рукописа и кодексa, *I d. 72, Memorie sulle Bocche di Cattaro, Leggi emanate sotto l' amministrazione propria*.

ДОДАТАК

I

Catharensium Miscellaneorum Liber continens: Informationes varias Procuratorum generalium Dalmatiae et Albaniae nec non copias, regesta et excerpta antiquissimorum privilegiorum, statutorum, protocollorum etc communitatis Cathari et ecclesiarum atque monasteriorum Catharensis civitatis ab anno 809 usque ad a. 1715

Excerpta à quibusdam scriptura marginalibus extantibus sparsim in manuscripto ceremoniali seu breviario, quod aueruarum in Thesaurò Sancti Tryphonis.

1

Sub tempore Domini Ladislavi Nobilissimi Regis, praesidente in Cathari Ecclesia Episcopo Blasio Leonis. Ita incipit quoddam decretum ad Communitatem Catharensis spectans conditum anno MCCXXXIX. de mense Iulio. Indictione xii (ni forte intelligendum in die xii)

(II b 21, 304; *Liturgy and Law*, 543, 544, № 2)

2.

In Nomine Dei aeterni et Salvatoris nostri Iesu Christi. Ego Blasius licet indignus Catharensis Episcopus unà cum omni Catharensi Clero, nec non Communitatis praedictae sub tempore Domini Regis Radoslavi facimus hunc breve Mathaeo de Boccali propter bonum seruitium, quod gessit circa nostrae Ecclesiae, et nostrae Civitatis adducens nobis Caput Sanctissimi Tryphonis nostri Protectoris. Igitur de pleno corde facimus sibi exenium secundum nostrum posse, et donamus sibi agrum de Sancto Theodoro, ut habeat illum cum Dei benedictione, et nostra. Et habeat potestatem ex illo facere su(304)am voluntatem, sicut ei placuerit. Et hoc sibi concedimus, ut ex omni collectione quae in civitate fuerit de magna, sive de minima, ipse, et filii eius, et universo suo haerede, qui de Mathaeo nati fuerint, sine absoluti ab omni datione Communis in perpetuum, et cum gesta de hac translatione scripserimus, ipsum in eadem gesta scribamus: Et haec omnia, quae sibi permittimus cum sacramento firmamus. Et quicumque hoc Decretum anuillare temptaverit, et hanc permissionem sibi datam non audierit ex parte Dei Patris Omnipotentis sit maledictus, et subiaceat in paena excommunicationis dum ipse vixerit, et ad confirmandum haec pagina Notarius Capitularis ex Iussione Episcopi Iuravi Tryphon Arhidiaconus, cum Praesbytero Iacobo Archipraesbytero, et praesbytero Iunio Communis Notario, et multis aliis pra-

esbyteris inius cum Tryphone Bolizae, et Millessa Dino, qui in ipso tempore Iudices iurati errant in Civitate. Testes exinde existentibus. Sergius ludino Andreas Cathari, Marine Moschae. Ioannes Eutici. Ioannes Iocobus. Petrus filius Ioannis Dabionis; et hoc donum, quod sibi damus: nullus homo praesumat sibi eum tollere pro qualicumque suo debito. Hoc fuit in anno millesimo CCXXVII mensis Octobris. Ego autem Iunius Praesbyter, et Communitatis Notarius ex iussione scripsi. (305)

(II b 21, 304-305; *Liturgy and Law*, 544, 545, № 3)

3.

Nos Melliciacca Domina Gratia Catharensis Episcopus una cum Michha Archidiacono Intus in Ecclesia Sancti Triphonis sic stabilivimus, confirmavimus, ordinavimus à modò in antea. nullus compater, sive comater quando efficiuntur Christianissima, praesumat mittere exenia compatri, vel comatri suae praeter quinque bucillatos, et quartam unam vini, et gallum cum gallina, et duo herloda. Mulier verò non audeat plus mittere suae comatri quinque tortas plenas, similiter, et unam quartam vini, nihilque aliud adiungat. In morte autem Pater Spiritualis defuncti nihil aliud praesumat portare in refectione mortuorum nisi tres tortas ad consolationem illorum, qui in lamentum perstiterint, et quartam unam vini cum duodecim folariis de piscibus. Laici quidem compater, sive comater in tristitia penitus nihil portare disponimus. Quicumque ergo à modo in antea hanc nostram communem ordinationem ausu temerario infringere praesumerit, excommunicationis vinculo innodamus: et nisi resipuerit, et ad emendationem non venerit, credat se in hac ligatione persistere.

(II b 21, 305; *Liturgy and Law*, 545, 546, № 4)

4.

In nomine Dei aeterni, et salvatoris Nostri Iesu Christi anno Millesimo cc.xxxi. 15 die intrante mense Septembris sub tempore Domini Regis Radoslavi, et Comitis de Salis, Episcopi vero Domini Blasii (subsequitae decretum Iudicum Communitatis ad politicam materiam spectans)

(II b 21, 305, на маргини: 1221, 15 septembris;
Liturgy and Law, 546, № 5)

5.

Ego Dominicus Cenobii Sancti Georgii Abbas iuro, quod hac hora in antea fidellis ero Sanctae Catharensi Ecclesiae, eiusque Domino meo Melicaxeco Episcopo, eiusque successoribus canonicè intrantibus ꝑ: (prout in nostris collectaneis) et supra @ 309

(II b 21, 306; *Liturgy and Law*, 551, 552, № 18)

6.

Anno Incarnationis Domini Millesimo CC.LV. mense Iunii, xii. die astante Indictione xiii. Nos quidem
 . Ecclesiae Sancti Triphonis Capitulum in unum penitus congregatum de voluntate omnium nostril sic de iure procuravimus ordinare, ut bigamous, aut coniugales, vel de saeculi conditione ad sacrum ordinem non promoveantur. Volentes in Ecclesia scandal, et odia resecare, et secundum Ecclesiastica iura vivere, et quemcumque ipsorum ex parte supradictorum causa rogationis advenerit, ipse à nostra congregatione segregetur, ac vinculo excommunicationis sit irretitus. Nullus autem Saecularium Magistratus audeat suos in Ecclesia saeculares ducere sine audientia Episcopi, et Capituli supradicti, quod praesens fieri fecimus per manus Diaconi Michae Communis Notarii.

(II b 21, 306, на маргини: 1255, 12. Iugno; *Liturgy and Law*, 552, № 19)

7.

Anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo qudragesimo sexto. mense Septembris. secundo die intrante indictione .4. Sub tempore domini Regis Uroscii. Catharinae Urbis, praesentibus Iunio Iudice, (*натписано* Iuratis Iudicibus) et Consilio universo.

Hoc decretum sub sono puplicae campanae instituimus exercere iure (*натписано* nostre), causa (*натписано* cura), tempore (*натписано* tenore), et utilitate. Ab hodierno die in antea, ut (*натписано* et) tenendum sit ab omnibus, et observandum. sub tali conditione, ut quicumque de Communibus (*натписано* conciuibus) iniuste aliquem Sclavam de Gripuli, vel de Arbanensibus, aut Budvanensibus, sive qui sunt sub regimine (*натписано* Monasterii) Sancti Michaëli, praesumptiosè verberaverit (*натписано* vulneraverit) de iure, et ipso facto decem perperos venundetur, quos Comiti tribuat Civitatis, sed (*натписано* tum) unusquisque deinceps cum iustitia suam adivagi (*натписано* adversus) eosdem postulet rationem. Quod scriptum praesens Diaconus Micha Segretus (*натписано* de Giga) Communis Notarius manu propria exaravit.

(II b 21, 306, на маргини: 1246, 2 septembris;
Liturgy and Law, 553, № 21)

8.

Anno millesimo CCXLI. mense Septembris sub tempore Domini nostri Regis Vladislavi cum sonitu campanae (quod ita incipit) Actum quodam Consilii Catharensi. et reperitur in *Nova Miscellanea* №. IV

(II b 21, 306, на маргини: 1241; *Liturgy and Law*, 554, № 23)

9.

Anno millesimo ccxxvii. mense Octobris. Sub tempore Domini Regis Radoslavi. Et Domini Episcopi Blasii (initium ut supra) Reperitur in Nova Miscellanea №. VI

(II b 21, 306, на маргини: 1227; *Liturgy and Law*, 555, № 26)

10.

Anno M.cc.xxxviii. Sub tempore Domini Regis Vladislavi. Decretum scribere quod ꝑ: (initium ut supra) Reperitur in Nova Miscellanea №. VIII

(II b 21, 306, на маргини: 1238; *Liturgy and Law*, 556, № 29)

11.

In Nomine Domino Aeterni, et Salvatores nostri Jesu Christi. anno Mcc. in mense Januario in die 3. Nos nomine Populorum Catarinorum Lupinus Lupanae. Maurus Jacobi Leoce. Ursacius Simeonis, Euticius Micha pagani Paschalis Dragus. Rille Dabraza, Nicolaus Grobanus. cum omni Populo Civitatis similiter, et dominorum, Micha Archidiaconus cum suo Capitulo ibi existens: Recollentes, et firmiter in mente retinentes, quod quondam sub tempore Comitiss Benessae veniens quidam legatus à Romana Curia nomine Gualterius, et coram sui praesentia reclamavisse totius Populus Civitatis de superfluitate laboris, quam sine misericordia exigebant à suis debitoribus. Unde per voluntate omium nos(306)trum ex iussione Appostolica decreverunt hoc, ut pro decem annis de labore, non plus possit quaerere exactor, nisi duplicatos solidos ad rationem de quinque in sex, quoniam in antiquo tempore hoc fuit usum nostrae Civitatis alium laborem non exigebant, nisi de quinque in sex. Unde pro decem annis deorsum non possit querere nisi medium laborem de quinque in sex; ex decem verò annos sursum non possit quaerere nisi duplicatos. Hanc quidem scripturam benè recolimus esse factam, sed nullo modo eam invenire potuimus: Sed quia cuncta, quae illic scripta sunt pleniter recolentes iuxta hoc decretum hanc scripturam confirmamus, et firmiter perpertualiter esse tenendam communi voluntate iubemus. Hoc fuit actum sub Tempore Domini Nostri Regis Velcani, et Comitatum regente apud nos Desimirus eius famulus. Ego autem Junius Praesbyter, et Consilii Notarius audiens hoc ab istis Nobilibus sine dilatione prenotavi. (307)

(II b 21, 306, 307, на маргини: 1200, 3 Januarii;
Liturgy and Law, 557, № 32)

12.

In anno Dominicae Incarnationis Mccxxviii. ii. die astante mense Octobris. pulsata campana ꝑ: In primis Dominus Blasius Episcopus cum Tryphone Archidyacono et reliquis Clericis de Capi-

tulo cum Iudicibus Iuratis, et nobilibus Civitatis Hoc decretum institutum (*натписано* instituimus). Ut ab hore die in antea nullus homo ex (*натписано* de) Civitate praesumat credere aliquam causam Abbati Mathaeo Sancti Georgii (*натписано* Georgii), nec ipsius monachi super causis Sancti Georgii, nec nullus homo audeat emere ab illis terras, (*натписано* terram) aut vineas de Sancto Georgio, nec credere illis aliquam pecuniam super parentis Monasterii. Et quicumque hoc fecerit perdat pretium, (*натписано* totum) quod illis datum habuerit; insuper subiaceat in paena excommunicationis.

(*II b 21*, 307, на маргини 1229, 2. Octobris;
Liturgy and Law, 561, № 41)

13.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. anno Millesimo Cxxiiii. Ego Ursacius Episcopus una cum Mele Priore, et Nobilibus Catharensi. In primis Bucinus Catapanus, Georgius de Grobana, Euticius Bollia de froni Crosi, Vita Dabrazze, Tryphon de Domana, Ursacius de Vicao. Simeon proculi, Vitalis de Grasana Derza. Sergius de buda. Micha de Belez. Gayslaus Derze, Baliazza. Bis, et semel Consiliarii pulsavimus Campanam
 donamus Tumbam Sancti Arcangeli ad Ecclesiam Sancti Triphonis. videlicet à Vaize usque ad littus maris, et à littore maris usque ad Vaice montis. Et ibidem in conuentu intrato(sic!) qanaes (sic!) seniores eue
 Si aliquis esset haeres in eadem Tumba, qui omnes unanimiter
 Quoniam nulla humana persona habet aliquam haereditatem in eadem Tumba extra quatuor vel quinque quae sunt a parte Sancti Vincentii. Et hanc nostram donationem si aliquis rumpere temptaverit, vel calumniam fecerit ex parte Dei Omnipotentis et Beate Marie semper Virginis, et omnium Sanctorum excommunicetur, et cum condemnatis condemnentur, et ex pa(307)rtē nostra, quamvis peccatores Et in secundo Adventu nostro appareant. Et sicut Luminaria, quae à vento extinguuntur, extinguantur. Ago autem praefatus Ursacius episcopus per voluntatem omnium Nobilium, et auctoritate Communi propria manu scripsi.

(*II b 21*, 307, 308, на маргини: 1124;
Liturgy and Law, 561, 562, № 42)

14.

In Xristi nomine anno ab Incarnatione Domini Nostri Mxcix. Indictione ii, mense Iulio sub tempore Regis Velcani, et Comit̄ Civitatis Desimiri. †: (sequitur Decretum Consilii) et reperitur in Nova Miscellanea № XIII

(*II b 21*, 308, на маргини: 1199; *Liturgy and Law*, 565, № 49)

15.

In anno Mccxxxix. vivebat Blasius Episcopus Cathari ex actum Communis Catharensi

(II b 21, 308, на маргини: 1239; *Liturgy and Law*, 566, № 51)

16.

Tempore Regis Velcani actum Catharensi à iudicibus ꝑ: anno, 1203.

(II b 21, 308, на маргини: 1203; *Liturgy and Law*, 566, № 52)

17.

In Nomine Domini, et Salvatoris Nostri Ihesu Christi anno ab incarnationis Domini Nostri 1197. Sub tempore Domini Nostri Velcanni. Diocliae. Dalmatiae. Tribuniaae atque Toplize incliti Regis et Domini Bogdani Comitatum Cathari optinente. Nos Cathari Iudices ꝑ:

(II b 21, 308: на маргини: 1197;
Liturgy and Law, 567, 568, № 54)

18.

In Nomine aeterni Dei et Salvatoris Nostri Iesu Christi ꝑ: anno MCLXXXVI. mense Junii. Tempore Domini Nostri Nemannae Magni Iupani Rassae. Ego Cutha Satnicus directus in Civitatem Cathari, à praedicto Magno Iupano una cum iuratis Iudicibus ab ipso constitutis Iunio Sergii ꝑ: sub pulsatione campanae ꝑ: (sequita un decreto)

(II b 21, 308, на маргини: 1186; *Liturgy and Law*, 569, № 60)

19.

Ego Grimoaldus ꝑ: ut in collectaneis ꝑ:

(II b 21, 308; *Liturgy and Law*, 570, 571, № 62)

20.

Primo, che comituta Breve recordacionis, et securitatis ꝑ:

(II b 21, 308; *Liturgy and Law*, 559, № 38)

21.

ii Ego Dominicus ꝑ: Vide supra @ 309

(II b 21, 308; *Liturgy and Law*, 551, 552, № 18)

22.

iii In anno Dominice Incarnacionis Mccxxii

(II b 21, 308; *Liturgy and Law*, 568, 569, № 58)

23.

iv Ego Grimoaldus

*(II b 21, 308; Liturgy and Law, 570, 571, № 62)***24.**

Ego Dominicus Cenobii Sancti Georgii Abbas. Iuro quod ab hac ora in antea fidelis ero Sanctae Catharensi Ecclesiae, eiusque Domino meo Meliciacco Episcopo, eiusque successoribus canonicè intrantibus. Non ero in consilio, neque in facto ut vitam perdatis aut aliquod membrum, seu mala captione capiamini. Consilium quod in parte, aut per litteras, aut per nuntium credideris ad vestrum damnum nemini pandam. Iura, et possessiones Catharensis Ecclesiae adiutor ero ad defendendum, et retinendum contra omnes homines. Vocatus ad Consilium, seu ad Conventum, veniam nisi prepeditus fuero praepeditione canonica. Singulis annis visitabo Ecclesiam Sancti Tryphonis in suis solemnitatibus nisi avobis (sic!) vestrorum successorum absolvar licentia. Haec autem omnia recta fide, et sine fraude observabo. Sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Dei Evangelia.

*(II b 21, 309; Liturgy and Law, 551, 552, № 18)***25.**

In anno Dominicae Incarnationis MCCXV. mense Augusto. Evenit tunc, ut pro quodam debito fuissent datae aptagiae super Presbyterum Michaelem Comiti Zupcae; Et postquam hoc factum nunciatum fuisset Sergio Archidiacono qui tunc primatum Ecclesiae tenebat venit in curia coram Iudicibus, qui ipso tempore errant, videlicet Drago Potis, Basilii cum Petro Potis Tryphonis, atque Symonis Iunii; et coram istorum iudicio convixerunt Comitem Zupzam; Et iudicatum ut Comes non auderet accipere aptagias super nullum Clericum, nisi Episcopum, vel si ibi Episcopus sibi in civitate non fuerit, hanc potestatem Archidiaconus habeat tollendi aptagias super quemlibet Clericum. Scripsit haec Iunius Communis Notarius. (310)

*(II b 21, 309, 310, на маргини: 1215;**Liturgy and Law, 558, 559, № 37)***26.**

In anno Dominicae Incarnationis M.cc.xxii. mense Iunii. Indictione .xi. coram nobis Iuratis Iudicibus Joanne Jacobi cum Desa. Blasius Catharensis Episcopus misit querimoniam super nauclerios navium dicens quia oporteret dare mihi redditum tam de maioribus navibus, quam de minoribus. Deinque ad hanc questionem respondit Andreas Catenae dicens, quia nunquam scimus fuisse datum Episcopo de minoribus barcellis. Interea vocantes nauclerios, et quaesierunt eos si antea hoc datum fuisse: Et in hoc testi-

ficatus est Symon Pertibuis. dicens: Quia Episcopus Sergius me convenit de hoc reddito, et iudicatum est me dare: et dedi illud sibi. Testificantibus et aliis hominibus Lampridius Zizae cum Vitalio Taroni et Marino Mosce. Unde nos Iudices ex consensu aliquorum nobilium sic iubemus ut deinceps tam maiores naves, quam etiam et barcellas darent redditum Episcopo, sicut moris est. Et hoc invenimus redditum de more de uno arbore medium modium et de duobus arboribus unum modium.

(*II b 21*, 310, на маргини: 1222; *Liturgy and Law*, 568, 569, № 58)

II

I. d 157.

1.

In nomine Dei eterni et Salvatoris nostri Jesu Christi, peractis signidem a Nativitate Christi multorum annorum curriculum. In praesentia scilicet subscriptorum testium. Ego Mathaeus de Berbra una cum Blasio Fancelli. Atque Lampredio Sole, vera fide testificamur super animabus nostris. et quod verum et certum scimus cunctis audientibus ad memoriam ducimus qualiter ipsas vineas quas modo plantant filii Rusini Volleni usque ad arborem fici recto tramite usque quod continet vallem totam illam terram quae inferior est usque ad vineas Pacleti omnes illas terras dabant agraticum Sancto Triphoni et terras quas dicebantur quondam fuisse Branattae super ipsi de Melosa omnes illas terras. Ursellus cum Branata seminabant eas de quibus terris dabant agraticum ad Ecclesiam Sancti Triphonis. Et ego Mathaeus praenominatus sedendo in Episcopo accipiebam agraticum de terris earum. similiter Branatta de vineis quas habebat dabat agraticum praedictae Ecclesiae Sancti Triphonis. Et ego Blasius cum fratribus meis pignoratam habuimus ipsas vineas de Melosa et agraticum dabamus ad Sanctum Triphonem. et ipsas terras multotiens laborabant nostri homines et agraticum dabant ad Sanctum Triphonem. Verum secundum nostrum intuitum nobis videtur totam illam vallem esse de Sancto Triphone uque ad Rudinam. Fuerunt autem in assertione istorum testimonium Praesbyter Tiscinus. praesbyter Astasius. praesbyter Jacobus. cum Praesbytero Marino Urselli. atque Dyacono Lazari. Et ego Junius Praesbyter et Communis Notarius auditor et scriptor huiusmodi rei assisto. (Na margini: 118.)

(*I. d 157*, 5; *Liturgy and Law*, 560, № 40)

2.

1154. Breve recordationis et securitatis factum se nobis Consulibus, Basilio videlicet Petrislavio Johane Dabronis Rufino, et Jono Sergii. Fecit enim praedictus Basilius Consul reclamationem in praesentia nostri, et Domini Majonis Episcopus nec non et Vite quondam Comitum, et bonorum ho-

minum testium subscriptorum super Bolliazam, dicens. Iniustum patimur a te eo quod Ecclesiam Sancti Victoris cum suis pertinentiis iniuste, et sine ratione ad tuam utilitatem tenes cum semper ut nobis nostri seniores referent, de communo fuit. Verum si habes aliquam iustam rationem, quod iure debes illam possidere patefacias nobis. sin autem volumus, ut ad communem utilitatem, sicut decet, Episcopus illam possideat et ad suum commodum eam disponat. Ad haec verba quae Basilius referebat, Bolliaza dixit. nichil vobis respondeo. quia antecessores vestri de hoc mecum legem habentes uici illos. et cartam habeo, quam Rex Georgius michi scribere fecit. Cui Basilius dixit. si legem cum nostris antecessoribus habuisti, sicut dicis. respondens nobis ostende rationem tuam, et si cognoverimus quod iuste possides Ecclesiam praefatam, semper illam iure hereditario tene sin autem Episcopus, sicut alias communes Ecclesias tenet. ita et ista tenebit. Bolliaza autem nullum penitus nobis dare responsum. Iudicavimus, ut Ecclesiam pernominatam Sancti Victoris, cum suis pertinentiis, esse commune, commendantes illam in potestate Majonis Episcopi. Et ut numquam de ea Bolliaza, vel aliquis ex parte eius aliquam querimoniam inferre valeat. pro eo quia Consul effectus plenam justitiam habere poterat si iuste tenuisset Ecclesiam praedictam. hoc breve scribere iussimus per manus Lavrentii praesbyteri, et communis notarii. Haec sunt nomina testium. Dabri. Martinus. Petrus Catapanus. Pitrichna Bolliia. Leo Cuticius. Pitrilinus. Kyri, Andreas. Teodorus Pagoruci et plures alii quos longum est enarrare.

(На маргини : 1154: in poi Sentenza delli quattro consoli di Cattaro in presenza del Vescovo Majo, e di Vita Conte contro Bolliaza, che la Chiesa di San Vittore colle sue pertinenze sia del Commune)

(I. d 157, 2; *Liturgy and Law*, 559, № 38)

3.

Ego Jonus de Paclezo testificor, atque aperte declaro coram Domino Bucino Episcopo in primo anno sui Episcopatus. Et coram praesbytero Anastasio. et Diacono Tiscino. atque Subdiacono Marino quoniam cum ego adolescens essem sedebamus cum patre, et auo meo in vineis nostris. et veniebant ibi saepe sedere vicini qui ibidem erant. videlicet praesbyter Petrus de Vidalo. et Bratessa de Papparalia. et Borce: et ab ipsis multotiens audiebam. quoniam totam Tumbam esse de Sancto Angelo extra quatuor petias de vinea. Videlicet unam Ioni de Sola. Aliam vero Silvestri de Marza. Tertiam Bristini. Quartam illis de Dazzo. Et de vineis de illis de Bellatoza, ostendebant quia fuere venundate Trifoni de Derza. solum modo plantam. et terrae sunt de Sancto Angelo. Et totae aliae terrae quae in Tumbam sunt a sursum usque deorsum usque ad potocum sunt de Sancto Angelo. Et in alio latere a parte Teodi terrae et vineae quae dicebantur Branatae sunt de (3) com-

muno. Vinee vero de Mellosa usque ad vineas de Paclezo et totum illum ple-
gum sunt de Sancto Trifone. Et vineam praesbyteri de Uidalo de Castanno
subtus de Papparalia et vineam magistri Vite. et de Pesenno. et de illis Gal-
la. et de Praesbytero Petro de Uinero. sunt de Sancti Trifone. Cuius testi-
monium scripsit praedictus Marinus subdiaconus Urselli M.C. octoginta .I.
mense Octobris. (4)

(I. d 157, 3, 4; *Liturgy and Law*, 563, 564, № 44)

4.

In nomine Eterni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. Anno eius incar-
nationis Millesimo centesimo octogesimo secundo quinta decima indictione.
Ego Praesbyter Quiricus. habens in etate mea Octoginta et eo amplius annos.
quod scio fideliter testificor. coram Domino Mauro Archidiacono. et prae-
sbytero Tiscino, et Diacono Trifone Iono Dragi. Diacono Micha. Diacono
Jacobo. Diacono Marino Urselli. quoniam etas mea eaque rectans dicere me
compellit nichilque mentiri. Unde hoc breve ad memoriam posterorum fieri
iubeo. sicut oculis meis uidi, et meis auribus audivi.

Postquam enim Domnus Episcopus Ursacius et Mele priore. et nobiles
huius civitatis Tumbam Sancti Angeli donaverunt Ecclesiae Sancti
Triphonis. idem Episcopus et Prior completis aliquantis diebus, singulas
barcellas ordinaverunt. quatenus pergerent ad designandum praedictam Tum-
bam Sancti Angeli.

Tunc elegerunt ad portandum secum, de clarissimis senioribus civi-
tatis qui optime sciebant res Ecclesiarum discernere. quorum nomina sunt
haec : Lampredius de Marga. et Lampredius de Johane. de Vito. cum fratre
suo Vito.

Sergius de Boda. Ursacius de Crema. Teodorus de Hyssoli. Silvestres
de Marza. Vitalis de Dazo cum fratre suo Bollia. Venientibus autem nobis ad
locum paululum subtraximus nos a terra cum barcellis in pelago. quatenus
praedicti seniors, totam tumbam ex omni parte inspicerent. et studiosus il-
lam intuendo, ex tota Tumba non traxerunt amplius esse de hereditate; nisi
has petias de vinea.

Unam Joni de Sola. Aliam Silvestri de Marza. Tertiam de illis de Daz-
zo. et unam Bristini. Caeterum vero Tumbam a summo usque deorsum ex
omni parte. firmaverunt esse de Sancto Angelo. Postquam autem haec omnia
complevimus pereximus ad Teodum et designaverunt terrae Sancti Trifonis.

Deinde terrae Sancti Johanis. et sic domum reversi sumus. Haec om-
nia ego Petrus Diaconus Botti, et communis notarius audiens a praedicto prae-
sbytero Quirico, propria manu scripsi, anno primo Domni Bucini Episcopi
et Benesae Comitit.

(I. d 157, 4; *Liturgy and Law*, 562, 563, № 43)

5.

In nomine Eterni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi. Anno Millesimo Centesimo Octogesimo .VI. mense Januario. Temporibus Domini nostri Nemannae Magni Iupani Rassae. Ego Turha Setnicus directus in civitate Cataro, a praedicto Magno Iupano una cum iuratis Iudicibus ab ipso constitutis Junio Sergii. Jacobo Leoce. Petrolino Gregorii. et cum omnibus nobilibus Catarensibus sub pulsatione campanae ut ab hodierno die in antea si quis ex nostris concivibus eme(4)rit de aliquot servo pales, vel arundines. sive salices; det sex Michalatos. de quibus unum accipiat Comes ciuitatis et quinque dentur ad utilitatem Ecclesiae Sancti Trifonis. Et servus qui habet Sabbatam. vendat palam sive in porta. vel dominus eius interogetur. Et super servum qui furtum fecerit; non possit plus dari iudicaturam: nisi duo vel tres perperos. Super liberum autem detur iudicatura quantumcumque datori iudicature placuerit. (5)

(*I. d 157, 4, 5; Liturgy and Law, 569, № 60*)

6.

In nomine Eterni Dei Anno Millesimo Centesimo octogesimo VIII. In mense Iannuarii. Ego Bezantius Comes Catari.....campanam pulsavimus.....hoc pactum posuimus et stabiliuimus ut ab hodierno die in antea nulli filii possint eicere patrem suum aut matrem de ereditate sua. sed ipsi dominantur ereditatem suam, et teneant illam usque dum viri fuerint. Post obitum vero illorum quidquid remanserint filii eorum intra se dividant. Ego magister A. quod inveni in Capitulario scripsi hic.

(Na margini: Ista lex est data inter patrem et filium)

(*I. d 157, 5; Liturgy and Law,*

7.

In nomine Dei eterni et Salvatores nostri Jesu Christi. Anno Millesimo ducesimo. In mense Ianuarii Indictione .III. Nos omne populum Catarinorum In primis Jupanus Maurus Jacobus Leoce. Ursacius Simeonis. Euticius Micha pagani Pascalius Dragonis. Rille .I. Dabrazza. Nicolaus Groban. Cum omni populo civitatis. Similiter et domnus Micha Archidiaconus cum suo Capitulo ibi existens. Recollentes et firmiter in mente retinentes quod quondam, sub tempore Comitum Benesae. Veniens quidam legatus a Romana Curia nomine Gualterius, et coram sui praesentia reclamavisse totius populus civitatis de superfluitate laboris, quia sine misericordia exigebant a suis debitoribus. Verum pro voluntate omnium nostrum ex iussione Appostolica decreverunt hoc; ut pro decem annis de labore non plus possit querere exactor, nisi duplicatos solidos ad rationem de quinque in sex quoniam in antico tempore hoc fuit usum nostrae civitatis aliam laborem non exigebatur nisi de quin-

que in sex. Verum pro decem annis deorsum non possit querere nisi mediam laborem de quinque in sex. Ex decem vero annos sursum non possit querere nisi duplicatos. Hanc quidem scriptam bene recolimus esse factam sed nullo modo eam invenire potuimus. sed quia cuncta quae illic scripta sunt pleniter recollentes, iuxta hoc decretum, hanc scriptam confirmamus et firmiter perpetualiter esse tenendam communi voluntate iubemus. Hoc fuit actum sub tempore Domini nostri Regis Velcani, et comitatum regente apud nos Desimirus eius famulus. Ego autem Junius Praesbiter et communis notarius audiens hoc ab ipsis Nobilibus sine dilatione pernotavi. (7)

(*I. d 157, 6, 7; Liturgy and Law, 557, № 32*)

8.

In anno Millesimo ducentesimo, mense Januario. indictione III. Nos civitatis Catari Hoc decretum fieri iubemus, ut nullus homo possit capere nec pignorare perchivium cuiusdam uxoris sine iusione praedictae mulieris cuius fuerit parchivium.

(*I. d 157, 7; Liturgy and Law, 558, № 34*)

9.

In anno Millesimo ducentesimo. Mensis Januarii. Indictione III hoc decretum fieri iubemus, ut nullus homo presumat incidere roncum, nec mittere ignem per montem incipiente de Pradozza usque ad vallem de his de Loba et si quis inventus fuerit mississe ignem ad comburendum montem, vel incidentem roncum. venundetur .VI. perperis ex quibus quinque habeat Sanctum Triphonem et unum habeat curiam. Quorum iussione scripsit Junino praesbiter et communis Notarius.

(*I. d 157., 7; Liturgy and Law, 568, № 55*)

10.

Ego Laurentius Zanne Veneticus. Comes Catari gratia Domini Magni Iupani Stephani et eius filiis Iuro super Sancta dei Evangelia omni populo Catarensi pusillo, et magno sine fraude et malo ingenio ut ab hodierno die in antea quot quod iudicaverint Iudices, qui electi fuerint temporaliter. ego primus Vicarius sine diminutione iustificarem et distringerem. et omnes equaliter iustificarem. et taliter maiorem qualiter minorem in iustitia diligerem. Sic me adiuvet Deus et hec Sancta Evangelia. Millesimo ducentesimo primo. Mense Septembrio.

(*I. d 157, 7; Liturgy and Law, 571, № 64*)

11.

Ego praesbiter Iohannes Prelie adhuc sana mente et bona intentione facio testamentum de omnibus meis rebus, et mitto domum meam sub tali

redditu ut in omni anno tribuat domum meam .I. perperum clericis de Capitulo Sancti Triphonis. et commendo illis animam meam ut annuatim mihi aniversarium faciant et quicumque domum meam perfuerit absque ulla contrarietate illis omni anno praedictum perperum prebeat. In testimonio sci(7) licet Nycolay Grobane. et Pauli Dyaconi. Scripta per manus Iunii presbyteri communis notarii ex ore illorum audiendo. In anno millesimo ducentesimo secundo. mensis Novembris. (8)

(I. d 157., 7, 8; *Liturgy and Law*, 558, № 35)

12.

In anno Millesimo ducentesimo tertio. Mensis Aprilis Indictione .VI. catarinorum pulsata campana et civitatis emendavimus superiorem Capitularem quod antea factum erat de captione animalium in vineis sive in agris eo quia plurimae lites et contentiones et discordiae inter nos saepissime concrecebant et sacramenta plurima fiebant. Verum resecamus pristinam pravitatem et tali modo capitulare pernotamus. ut ab hodierno die in antea si quid invenerit Asinum. vel equum sive bouem vel aliquid animal in vinea sua sive in agro vel in qualicumque opera sua eum ceperit ipse cuius fuerit animal restituat ei dampnum quod illi factum fuerit si ei placuerit vel si dampnum et illo exigere noluerit et venditionem voluerit non possit illum plus venundare nisi quarta de pepero secundum antiquum morem et qui presumptione miserit animalia in extranea opera ad antiquum morem iudicetur.

(I. d 157, 8; *Liturgy and Law*, 564, 565, № 47)

13.

In nomine Dei Eterni et Salvatoris nostri Iesu Christi Anno videlicet peracto ab eius Incarnatione Millesimo ducentesimo tertio. In Kataro universo populo civitatis. Hoc decrevimus atque disponimus In Capitulare quod olim a nobis factum est. Sub tempore Domini nostri regis Velcanni, et Desimiri Comitis, Qualiter secundum quod audivimus quondam a Domino Dabrio et a Nikyforio dicentes. ut quicumque falsitatem adduxerit in carta sive in testimonia sine carta venundentur .XII. perperis ex quibus sex perperis venundetur ipse qui testimonium conduxerit. et ipse qui testificatus fuerit venundetur alios sex perperos et numquem ei credatur sed ab omni testimonium sit abiectum. Et quis cartam falsam in curia adduxerit super aliquem hominem simili pena venundetur de XII. perperis de quibus Sanctum Triphonem habeat VI. perperos et alios sex habeat curiam. Et de omni ista venundatione quam obsecuta fuerit pro tali falsitate semper curia habeat medietatem, et Sanctum Triphonem aliam habeat medietatem. Et ammodo in antea unam testimoniam solam nec in carta nec sine cartaprehendatur

in curia. Excepto si aliquid alicui acciderit extra civitatem ubi duo testimonia habere non potuerit.

(*I. d 157, 8; Liturgy and Law, 566, № 52*)

14.

In anno Dominicae incarnationis Millesimo ducentesimo tertio. Mense Novembrio. Pulsata campana et collecto hoc decretum scribere facimus. Ut qualemcumque servum inventus fuerit in furto de bove sive de asino sive de equo vel de mulo et de uaccis ex tribus membris unum sibi incidatur id est nasus vel manus sive pedem. Et si forte inventus fuerit irrupisse vel depredasse cuiuscumque domum simili pena suspendatur. Et si forte palos vel calamos vel (8) qualem cumque causam deminutis rebus in furto inventus fuerit componat dampnum et det venditam curiae. Et omnia pena ista patiantur quae superius scripta legitur si ipse qui dampnum patierit contulerit se ad curiam. Et de qualiscumque membris unam ipse voluerit illi incidat. Et si aliquis liber in qualicumque furto in civitate inventus fuerit turpissime tonsum per totam civitatem perducatur et deiciatur. Insuper det venditam curiae. (9)

(*I. d 157., 8, 9; Liturgy and Law, 567, № 53*)

15.

In anno Millesimo ducentesimo quinto quarto decimo die mensis Julii campana hoc decretum scribere facimus et quicumque diruerit murum de communi et non eum statim incluserit vendetur .VI. perperis de quibus III perperos habeat Sanctum Triphonem et de istis antea pignoretur et alios tres perperos det Curiae. et qualem cumque bandum fuerit missum in civitate de qualicumque negotio sit firmiter tenendum, et quicumque eum non tenuerit simili venditione subiaceat ut pignoretur de VI. perperis de quibus III. habeat Sanctum Triphonem et de istis prius pignoretur. et alios III. perperos tribuat curiae.

(*I. d 157, 9; Liturgy and Law, 560, № 39*)

16.

Ego Symon Velcace cum consensu et voluntate uxorio meae Judae mittimus in reditu vineam nostram de Dumidrana, quam emimus ab uxore Prioris Triphonis. ut omni anno ipsam vineam tribuat .I. perperum. Clericio de Capitulo Sancti Triphonis pro animabus (5) nostris et pro anima quorum fuit ipsam vineam. Verum sic disponemus ut quicumque perfuerit eandem vineam sine ulla callumpnia praebeat illis perperum et omni tempore subsistat sub illorum redditu. In testimonio scilicet Praesbyteri Tiscini illorum spiritualis patri et Dyaconi Pauli. (6)

(*I. d 157, 5, 6; Liturgy and Law, 558, № 36*)

17.

+Nos Melliciacca Dei Gratia Catharensis Episcopus, una cum Micha Archidiacono intus in Ecclesia Sancti Triphonis sic stabilivimus, et firmiter ordinavimus, ut ammodo in antea nullus Compater, sive commater quando efficiuntur Christianisma, presumat mittere exenium compatri, vel comatri suae, preter quinque buclatos, et quartam unam vini, et gallum cum gallina, et duo herloda. Mulier vero non audeat plus mittere suae comatri, nisi quinque tortas plenas, similiter et unam quartam vini, nihilque aliud adiungat. In morte autem patris spiritualis defuncti, nihil aliud praesumat portare in refectione mortuorum, nisi tres tortas ad consolationem illorum, qui in tamentum perstiterint et quartam unam vini cum XII. folaris de piscibus. Laici quidem Compater, sive comater in tristitia penitus nihil portare disponimus. Quicumque ergo ammodo in antea hanc nostram communem ordinationem ausu temerario infringere praesumserit, excommunicationis vinculo innodamus; et nisi resipuerit, et ad emmendationem non venerit, credat se in hac ligatione persistere.

(*I. d 157., 6; Liturgy and Law, 545, 546, № 4*)

18.

Ego Dominus Cenobii Sancti Georgii Abbas. Juro quod ab hac ora in antea fidelis ero Sanctae Catharensis Ecclesiae, tibi que Domino meo Melliciacce Episcopo, tuisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, neque in facto ut vitam perdatis aut aliquod membrum, seu mala capcione capiamini. Consilium, quod mihi per te, aut per litteras, aut per nuntium credideris ad vestrum dampnum, nemini pandam. Jura; et possessiones Catharensis Ecclesiae adiutor ero ad defendendum, et retinendum salvo meo ordine, contra omnes homines. Vocatus ad Consilium, seu ad Conventum, veniam nisi perperditus fuero perperdictione canonica. Singulis annis visitabo Ecclesiam Sancti Triphonis in suis sollempnitatis nisi tua, tuorumque successorum absolvar licentia. Hec autem omnia recta fide, et sine fraude observabo. sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Dei Evangelia.

(*I. d 157, 6; Liturgy and Law, 551, 552, № 18*)

19.

In anno Dominicae Incarnationis Millesimo ducentesimo trigesimo Quarto. vicesimo die intrante mensis may. pulsata campana hoc decrevimus de communi consilio ut ab hodierno die in antea current per civitatem denarios in perperum et ad quindecim melarenses in perperum. Tamen Credanze quae antea factae sunt persolventur ad XVIII. denarios per perperum sive perperum de auro. Et quicumque voluerit anubulare hoc decretum et aliter emere vel vendere quam hic scriptum

est det Comiti Catare VI. perperos pro venditione. Hoc decretum factum est in tempore comitis Cratien.

(*I. d 157, 9; Liturgy and Law, 564, № 46*)

20.

Nos usum pulsata Campana Hoc decretum scribere iubemus ut ab hac die in antea comparare aut vendere nisi ad ractionem de quindecim Melarenses in perperum. et quicumque presumpserit plus tenerarie aliquo modo facere negotium nisi ad quindecim Melarenses carta faciant de nulla credenza nisi ad quindecim Melarenses in sententia. Et hoc decretum confirmatum est ab Episcopo et ab univ-erse Capitulo sub sententia ex communicationis. Hoc factum est in Anno Millesimo ducentesimo tricesimo Sexto. In **Kat.** mensis Juni. Scripsit hec Presbyter et Communis Notarius.

(*I. d 157, 9; Liturgy and Law, 556, № 31*)

21.

. hoc decretum ut quicumque fecerit mercatum causa vendendi ad populum venundetur Comiti III. perperos. Insuper sit excommunicatus ab hodierno die in antea. Hoc fuit in anno (9) Millesimo ducentesimo tricesimo Sexto. mensis Octobris. (10)

(*I. d 157, 9; Liturgy and Law, 555, № 28*)

22.

In anno Dominicae Incarnationis Millesimo ducentesimo Tricesimo Octavo. mensis Januarii. Cum pulsatione Campanae hoc decretum scribimus ut sit tenendum a nobis. Ut qualiscumque Catarinus qui est uxoratus extra civitatem nostram non posit testificare inter nos nisi quantum unum extraneum hominem. Et qualiscumque extraneum hominem qui venerit hic querere iustitiam tantum habeat de Iudicio quantum unum Catarinum.

(*I. d 157, 10; Liturgy and Law, 564, № 45*)

23.

Anno Millesimo ducentesimo tricesimo Octavo. Sub tempore Regis Vladislavi hoc decretum scribere iussimus Blasio cum pulsatione campanae quod si aliquis nostrorum civium pro sua violentia vinum capere sibi voluerit totum damnum quod exinde evenerit ipse cum persona et cum suo facto persolvat. Similiter de pecoribus quae venduntur pro uno quolibet pecore dabit curiae ipse pectoris venundator .VI. follaros de vacca vero aut de bove dabit I. milliare de follaris. quod si dare noluerit curia paena subiacet. tamen

(На маргини: de vino et de pecoribus)
 (I. d 157, 10; *Liturgy and Law*, 556, № 29)

24.

In anno Dominicae Incarnationis Millesimo ducentesimo, tricesimo Nono in primis Domnus Blasius Episcopus cum Iuratis Iudicibus et cum omnibus consilio . . . invenimus sub pulsatione Campanae pari consilio voluntatis omnium nostrorum hoc invenimus pro salute et honore huius nostrae civitatis. ut quicumque inventus fuerit ut vadat missus ad Dominium Regem et ille pro sua violentia ire noluerit. vel si se excusaverit venundetur sub paena de perperis XXV. et hoc facimus per sacramentum quatinus non isti perperi non sint dimittendi sed accipiat illos curia similiter si aliquis inventus fuerit ire usque Budouam vel usque in Dracevizam. et ille ire noluerit det III. perperos Comiti nostrae Civitatis. et si apud Gribuli ire noluerit in ipsa paena subiaceat

(I. d 157, 10; *Liturgy and Law*, 566, № 51)

25.

Sub tempore Domini Vladislavi nobilissimi Regis pressidente in Cat-tarensis Ecclesia Episcopo Blasio Leonis in primis Iurati Iudices Euticii. Trifon Ratslave. cum Basilio Dabrece cum aliis nobilibus civitatis ex consilio hoc decretum confirmamus perpetualiter observandum quatinus Iudices postquam egressi fuerint de iudicio testificari non possint: nisi annotati fuerint in carta communis notarii et quicumque productus fuerit testis in curia coram iudicibus de qualicumque negotio debet iurare super Dei Evangelia quod ipse verum dicat testimonium. / tamen si fuerit assignatum / et si iurare noluerit venundetur tres perperos. Igitur si aliquis protulerit testimonium ex decem perperis in sursum sine carta testimonium illud non sit credendum sed Hoc autem confirmatum est per manus Diaconi Grubini communis Notarii in Anno Millesimo ducentesimo tricesimo nono de mense Iulio indictione Duodecima.

(I. d 157, 10; *Liturgy and Law*, 543, 544, № 2)

26.

Anno Millesimo ducentesimo quadagesimo Primo, mensis Aprilis. Sub tempore Domini nostri Regis Vladislavi Cum sonitu campanae

 missum aliquis ad vendendum pecora in aliqua parte ipsa quae in civitate ventura errant venun-

detur sub pena de .L. perperos. In hunc itaque modum ab hodierno die statuimus in antea ut mos iste in hac nostra civitate conservetur sub pulsatione campanae ut quisquis homo extraxerit bestias ad vendendum in aliqua parte ut cuibet extraneo consilium dederit. sive societatem cum extraneo illo habuerit ipse qui hoc perpetraverit. det Domino nostro Regi centum perperos. Tamen priore bannum quod missum fuit apud nos de L. perperis confirmavimus pro eo quod plures nostrorum de hoc testimonium peribuerunt. Scripsit hic diaconus Grubinus communis notarius.

(*I. d 157, 11; Liturgy and Law, 554, № 23*)

27.

Anno Millesimo ducentesimo quadagesimo Secundo. mensis Februarii. Octavo die astante. Hoc
sub pulsatione campanae hoc nos constituimus perpertualiter observandum ut nullus de nostris concivibus presumat vendere frumentum qualicumque extraneo ad extraendum de civitate. Quod si aliquis extra hoc capitulare inventus fuerit tam ille qui granum vendiderit. quam ille qui illud conduxerit venundetur sub pena de quadraginta perperis curiae. Ego autem Diaconus Grubinus communis notarius pernotavi.

(*I. d 157, 11; Liturgy and Law, 555, № 27*)

28.

Anno Millesimo ducentesimo quadagesimo Secundo, mense Aprilis astante quinto die sub sonitu campanae hoc inventum est .
 ut homo qui damnum factum habuerit qualicumque nostrorum concivium furtive, reddat illum de hinc usque ad diem octavum: Transacto autem octavo die, totum damnum ipse reddat qui furatus fuerit qualemcumque causam ad illum hominem qui damnum passus fuerit. Ita quidem ut iam postea nullam habeat excusationem. Secundum quod definitum est ab omni capitulo per sententiam excommunicationis. Ego autem Diaconus Grubinus Communis notarius scripsi, et signo assueto coroboravi.

(*I. d 157., 11; Liturgy and Law, 554, № 24*)

29.

Anno Salutiferae Incarnationis Millesimo ducentesimo quadagesimo Quinto. mense decembris. Nos cum pulsatione campanarum in unum praesentem institutionem scribere iubemus ut ab hodierno die in antea, sit et observando quatinus nullus
 concivis vel alterum rumpere praesumat vel clausam aperire portam iuxta litus maris. aliquis murum rumpere vel clausam aperire portam praesumpserit incontinenti .X. perperos venundetur quorum

perperorum maedietas fieret Sancti Triphonis. altera maedietas civitatis dominatori. quod si hoc ausu temerario quis fecerit iudices tenerentur per sacramentum quocumque in tempore hanc insti(11)tutionem predictam et venditionem civitatis dominatori subito declarare. Diaconus Micha de Giga Communis Notarius in curia publica residens hic scripsit predictas. (12)

(*I. d 157, 11, 12; Liturgy and Law, 553, 554, № 22*)

30.

Anno Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo Sexto. mense Martio. Septimo die astante eiusdem. Nos quidem Universitas Catarensis puplice in unum cum sono campanae congregatae. voluntarie ad utilitatem civitatis hoc decretum constituimus de caetero penitus observandum sub tali determinatione ut quicumque de Concivibus gladio dare cuidam presumpserit ipsum diabolo intentante. Domino Regi trecentos perperos redere teneatur omni occasione remota. Si enim percussor homicidii et patror huius rei. non haberet quid ad persolvendum secundum quantitatem et institutionem paecuniae supradictae. idem in propria capiatur persona. quod praesens scriptum fieri fecimus per manus diaconi Michae de Giga communis Notarii puplice in curia residentis.

(*I. d 157, 12; Liturgy and Law, 546, 547, № 6*)

31.

Anno Incarnationis Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo Sexto. Mense Septembris. Sexto decimo die intrante Indictione Quarta. Sub tempore Domini Regis Uroscii. Catarinae Urbis praesentibus Iuratis Iudicibus et Consilio Universo. hoc decretum sub sono puplicae campanae instituimus nostre causa terre et utilitate ab hodierno die in antea. ut tenendum sit ab omnibus et observandum. sub tali conditione. ut quicumque de concivibus iniuste aliquem sclavam de gripuli vel de arbanensibus aut Budvanensibus sive qui sunt sub regimine Monasterii Sancti Michaeli, presumptiose verberaverit. de iure. et ipso facto decem perperos venundetur. quos comiti tribuat civitatis. sed unus quisque deinceps cum iustitia. suam adversus eosdem postulet rationem. quod scriptum praesens Diaconus Micha de Giga communis Notarius manu propria exaravit.

(*I. d 157, 12; Liturgy and Law, 553, № 21*)

32.

Anno salutiferae Incarnationis Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo septimo. mense Junio sexto decimo die intrante. Nos cum sono campanae puplice penitus congregat. omnium voluntate hoc decretum statuimus ut ab hodierno die in antea ab uni-

versis tenendum sit et observandum quatinus si quis de Ragusiensibus Catarum veniret super quenquam nostrum concivem rationem quamlibet postulaturus pro debito patris vel seniores quod dare teneretur super quem vero debitum fuerit quesitum et ille sui patrimonii causas dimittere vellet. nullam alicui Ragusiensi nostri concives teneantur facere de omni se rationem. Iterumque per sonum campanae publicum instituimus perpetualiter ab omnibus deinceps observandum. ut cuncta instrumenta per manus Praesbyteri Junii communis Notarii scripta quae communiter nobiscum cum Ragusiensibus de caetero invenirentur falsa et irrita fierent et ex toto villiter expellenda excepto tamen instrumentis nostrorum concivium quae iusta debeant esse. et hac de causa hec predicta fieri fecimus eo quia in curia Ragusina instrumentum per manus dicti Praesbyteri scriptum. falsitatis occasione fuisset a Symone filio Petri de Letha ductum fuisset testamentum. Quod praesens scriptum fecimus fieri per manus diaconi Micha de Giga Communis Notarii. (13)

(I. d 157, 12. 13; *Liturgy and Law*, 552, 553, № 20)

33.

Anno salutiferae Incarnationis Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo Septimo. mense Iulii. quinto die astante. Nos
 ex voluntate ad utilitatem civitatis constituimus ordinare ut ab hodierno die in antea sit tenendum ab omnibus et observandum ut nullus de concivibus incipiente a porta Gurgitis usque ad portam fluminis et prope litus maris vel fluminis. paleam audeat deducere neque calamum domum aliquam ad operiendum. Si enim aliquis nostri huic institutioni contrafecerit tres perperos Comiti repulsa omni querimonia venundari teneatur quicumque autem nostrorum hec prescripta in civitate habet ducta vel foras, ut dictum est spatium octo dierum sub proicere teneatur. quod scriptum praesens fieri facimus per manus diaconi Micha de Giga communis Notarii in curia publice residendo proprie signo assueto.

(I. d 157, 13; *Liturgy and Law*, 547, № 8)

III

Memorie sulle Bocche di Cattaro, concernenti il Culto

1.

Sentenza deli Giudici di Cattaro a favor del Vescovo, che gli assegna per ogni barca una determinate contribuzione

In Anno Dominicae Incarnationis MCCXXII Mense Iunii indictione X coram nobis iuratis Iudicibus Joanne Jacobi cum Desa. Blasius Catharensis

Episcopus misit querimoniam super Nauclerios navium, dicens quia oportet dare mihi redditum tam de maioribus navibus, quam etiam de minoribus. Deinque ad hanc questionem respondit Andreas Catenae dicens, quia nunquam scimus fuisse datum Episcopo de minoribus barcellis. Interea vocantes Nauclerios requiesierimus, eos si antea hoc datum fuisse: et in hoc testificatus est Simon Pribuisi dicens, quia Episcopus Sergius me convenit de hoc redditu, et iudicatum est me dare: et dedi illud sibi. Testificantibus et aliis hominibus Lampridius Zizae cum Vitalio Taroni, et Marino Mosce. Unde nos Iudices ex consensu aliquorum nobilium sic iubemus, ut deinceps tam maiores naves, quam etiam (9v) et barcellas darent redditum Episcopo sicut moris est. Et hoc invenimus redditum de more de uno arbore medium modium, et de duobus arboribus unum modium.

(I. d 54. св. III, 9v, 10r; *Liturgy and Law*, 568, 568, № 58)

2.

Pieggieria dai Chierici

In anno Dominicæ Incarnationis MCCXV Mense Augusto evenit tunc, ut pro quodam debito fuissent datae aptagie super Presbiterum Michaellem Comiti Zupcae; et postquam hoc factum nunciatum fuisset Sergio Archidiacono, qui tunc primatum ecclesiae tenebat, venit in Curia coram Iudicibus, qui ipso tempore errant, videlicet Drago Poris, Basilii cum Petro Poris Tryphonis, atque Simeonis Iunii, et coram istorum iudicio convixerunt comitem Zupza, et iudicatum est, ut Comes non auderet accipere Aptagias super nullum Clericum, nisi Episcopum, vel si ibi Episcopum sibi in civitate non fuerit, hanc Potestatem Archi(11v)diaconus haberet tollendi aptagias super quemlibet Clericum. Scripsit haec Iunius Presbiter Communis Notarius. (12v)

(I. d 54. св. III, 11r, 12v; *Liturgy and Law*, 558, 559, № 37)

3.

Regali da farsi alle Comari nei battesimi

Nos Melliciacca Dei Gratia Catharensis Episcopus una cum Micha Archidiacono..... Intus in Ecclesia Sancti Triphonis sic stabilivimus, confirmavimus, ordinavimus a modo in antea Nullus Compater, sive Commater quando efficiuntur christianissima, presumat mittere exenia Compatri, vel Comatri suae, praeter quinque bucillatos, et quartam unam vini, et gallum cum gallina, et duo Herloda. Mulier vero non audeat plus mittere suae Comatri, quinque tortas plenas similiter, et unam quartam vini, nihilque aliud adiungatur. In morte autem pater spiritualis defuncti nihil aliud presumat portare in refectione mor(11v)tuorum nisi tres tortas ad consolationem illorum qui in lamentum perstiterint, et quartam unam vini cum duodecim folaris de piscibus. Laici quidem compater, sive comater in tristitia penitus nihil por-

tare disponimus. Quicumque ergo a modo in antea hanc nostram Communionem ordinationem ausu temerario infringere presumerit, excommunicati, et ad emendationem non venerit, credat se in hac legatione persistere. (12r)

(I. d 54. св. III, 11v-12r; *Liturgy and Law*,

4.

Regalo fatto a Matteo Bovali per aver portato il capo San Triphone

In nomine Dei eterni, et Salvatoris nostri Iesu Christi. Ego Blasius licet indignus Catharensis Episcopus una cum omni Catharensi Clero nec non Communitatis praedictae sub tempore Domini Regis Radoslavi facimus hunc breve Matheo de Bovali propter bonum seruitium, quod gessit circa nostrae Ecclesiae (12r) et nostrae Civitatis adducens nobis caput Sanctissimi Tryphonis nostri protectoris. Igitur de pleno corde facimus sibi exenium secundum nostrum posse, et donamus sibi agrum de Sancto Theodoro, ut habeat illud cum Dei benedictione, et nostra. Et habeat potestatem ex illo facere suam voluntatem sicut ei placuerit. Et hoc sibi concedimus, ut ex omni collectione quae in Civitate fuerit de magna, sive de minima, ipse, et filii eius, et universo suo haerede, qui de Matheo nati fuerint sint absoluti ab omni datione Communis in perpetuum, et cum gesta de hac translatione scripserimus, ipsum in eadem gesta scribamus: et haec omnia quae sibi permittimus cum sacramento firmamus. Et quicumque hoc decretum anubulare temptaverit, et hanc permissionem sibi datam non audierit ex parte Dei Patris omnipotens sit male(12v)dictus, et subiaceat in paena excommunicationis dum ipse vixerit, et ad confirmandam haec paginam pro totius capituli ex iussione episcopi Iuravi Tryphon Arhidiaconus, cum Praesbitero Iacobo Archipraesbytero et praesbitero Iunio Communis Notario et multis aliis praesbiteris in unum cum Tryphone Bolize, et Millessa Dino, qui in ipso tempore Iudices iurati errant in Civitate. Testes exinde existentibus. Sergius Ludinus. Andreas Cathari. Marinus Mosce. Ionus Eutici. Iohannes Iacobi, Petrus filius Iohannis Dabronis; Et hoc donum quod sibi damus nullus homo praesumat sibi eum tollere pro qualicumque suo debito. Hoc fuit in anno Millesimo CCXXVII mensis Octobris. Ego autem Iunius Praesbiter, e Comunis Notarius ex Iussione Episcopi et roboravi. (1r)

(I d 54. св. III, 12r-v, св. IV, 1r; *Liturgy and Law*, 544, 545, № 3)

5.

Ottobre 1227

In anno Millessimo ducesimo vi(1r)gesimo septimo mensis Octobris. Sub tempore Domini Regis Radoslavi et domini Episcopi Blasii Leo hoc Decretum in civitate ut ab hodierno die in antea si fuerit aliqua collecta in civitate de quinquaginta per-

peris in sursum non possit fieri collecta nisi unusquisque iuret supra Dei Evangelia sicut fierit suam possibilitatem, et sic scribatur et in hunc modum tribuat Curiam, et quicumque aliter fecerit, et non adtenderit hoc decretum sit excomunitatum et maledictum. (1v)

(I. d 54. св. IV, 1r-v; *Liturgy and Law*, 555, № 26)

6.

I bigami ed i maritati non devono esser promossi agli ordini sacri

Anno Incarnationis Domini MCCLV mense Iuni XII die astante Indictione XIII. Nos quidem Ecclesiae Sancti Triphonis Capitulum in unum penitus congregatum de voluntate omnium nostril sic de iure procuravimus ordinare, et bigamos et coniugales vel de Seculi conditione ad sacrum ordinem non promoveantur. Volentes in Ecclesia scandala et odia resecare, et secundum Ecclesiastica iura vivere, et quemcumque ipsorum ex parte supradictorum causa rogationis advenerit, ipse a nostra congregatione segregetur, ac vinculo excommunicationis sit irretitus. Nullus autem secularium magistratus audeat suos in Ecclesia seculares ducere sine audientia Episcopi, et capituli suprascripti, quod praesens fieri fecimus per manus Diaconi Micchae Communis Notarii. (2r)

(I. d 54. св. IV, 1v, 2r; *Liturgy and Law*, 552, № 19)

7.

Proibizione di vendere le terre di San Giorgio

In anno Dominicae Incarnationis Millesimo ducentesimo vigesimo Nono. Undecimo die astante mense Octobris. Pulsata Campana et (2r) In primis Dominus Blasius Episcopus cum Tryphone Archidyacono et Archpraesbytero, et reliquis Clericis de Capitulo Cum iudicibus et nobilibus civitatis hoc decretum instituimus; ut ab hodierno die in antea nullus homo de civitate praesumat credere aliquam causam Abbati Marini Sancti Georgii nec ipsius Monachi super causis Sancti Georgii. Nec nullus homo audeat emere ab illis terram at vineam de Sancto Georgio, nec credere illis aliquam pecuniam super paramentis Monasterii, et quicumque hoc fecerit, perdat praetium quod illis datum habuerit. Insuper subiaceat in pena excommunicationis. (2v)

(I. d 54. св. IV, 2r-v; *Liturgy and Law*, 561, № 41)

8.

28. Decembre 1229

In anno Dominicae Incarnationis Millesimo ducentesimo vigesimo Nono. mense Decembris. In die Sanctorum Martynum Innocentium. Pulsata campana civitatis hoc de-

cretum invenimus de consilio totius populi colecta uni .
 civitatis
 (3r)

(I. d 54. cb. IV, 2v, 3r; *Liturgy and Law*, 565, № 50)

2.

Giuramento prestato dal Abbate di San Giorgio al Vescovo di Cattaro Meliciacce

Ego Dominicus Cenobii Sancti Georgii Abbas. Iuro quod ab hac hora in antea fidelis ero Sanctae Catharensis Ecclesiae tibi que Domino meo Meliciacce Episcopo, tuisque successoribus canonicis intrantibus. Non ero in Consilio, neque in facto ut vitam perdatis aut aliquod membrum, seu mala captione capiamini. Consilium, quod mihi per te, aut per litteras, aut per nuncium credideris ad vestrum damnum nemini pandam. Iura; et possessiones Catharensis Ecclesiae adiutor ero ad defendendum, et retinendum salvo meo ordine, contra omnes (4r) homines. Vocatus ad consilium, seu ad conventum veniam, nisi prepeditus fuero prepeditione canonica. Singulis annis visitabo Ecclesiam Sancti Triphonis in suis sollempnitatibus nisi a tua, tuorumque Successorum absolvar licentia. Haec autem omnia recta fide, et sine fraude observabo, sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Dei Evangelia. (4v)

(I. d 54. cb. IV, 4r-v; *Liturgy and Law*, 551, 552, № 18)

IV

Memorie sulle Bocche di Cattaro, Leggi emanate sotto l' amministrazione propria

1.

Il compratore di beni da chi spatria da Cattaro perde i beni comperati, i quali restano del Comune

Anno salutifere Incarnationis Domini Millesimo Ducentesimo Quadragesimo Nono mense martio quinto die astante
 praesens voluntate decretum fieri facimus ut quod ab hodierno die in antea ab omnibus sit tenendum et observandum sicque finaliter determinantes ut quicumque de concivibus uolens civitatis exire habensque uineas terras et domos quas et cupiens vendere nullus civium hereditatem illius exituri emere debeat foras civitatis et quicumque ausu . . . temerario hoc scriptum huius institutionis presumpserit interrumpi credat se ex toto illius praetium ammittere emptionis, et illa haereditas quae (1r) esset empta a quodam concive fieret communis. tam quicumque ciuitatis habitator vellet de sua here-

ditate cuique alii concivi vendere licentiam habeat et securitatem vendendi: tamen utrisque habitantibus civitatem. quod praesens scriptum fieri fecimus per manum diaconi Miche Gige Communis Notarii. (1v)

(I. d 72, 1r, 1v; *Liturgy and Law*, 548, № 10)

2.

Circa la vendita del vino

Anno Incarnationis Domini Millesimo Ducentesimo mense Augusti IX die astante. ad civitatis ab omnibus sit tenendum et opservandum itaque determinantes ut nullus civium vinum emere presumat ad deportandum illud Briscoam causa vendendi presumpserit contra decretum centum exinde perperos Regi Domino rederet nisi tam mercatores (1v) ex hinc briscoam cum vino euntes et exinde per regionem Rassae audacter vinum emere possent sine contradictione aliqua et venditione. Item instituere procuravimus hoc ad civitatis utilitatem simper habendam ut nullus deinceps instrumentum in duplum aliqua pecunia ascribatur scilicet de mense septembrio in antea primo venturo exceptis instrumentis actenus factis quod si contra hoc prescriptum instrumentum in duplum invenirentur pro irrito habeantur quod praesens scriptum fieri fecimus per manum diaconi Miche Gige Communis Notarii. (2r)

(I. d 72, 1v, 2r; *Liturgy and Law*, 549, № 11)

3.

Circa i vigneti

Anno Incarnationis Domini Millesimo Ducentesimo Quadragesimo Octavo Mense Februario Sexto Decimo die intrante. Indictione Sexto Catar sona campanea (2v) instituere conservandum. Videntes enim quod plures multa in vineis dampna et haec prava iusitatio quorumdam reseicaretur, sic ordinavimus, ut quicumque de servis eiusdem suros unam incideretur ei scilicet manus, pedis vel oculi. Si enim alios servorum vellet cuilibet vel arundines quos haberet tantum venderet, vel salices quantum ei suus dominus preceperat. et quicumque civium de servis haec praedicta absque sui licentia domini emerit ille emptor si sic oculte agerit decem perperos communi dar quis de cetero ingrederetur in vineas alicuius ad incidendum sarmentas sine licentia domini, cuius esset vinea tres perperos venundari teneatur communo. (3r)

(I. d 72, 2v, 3r; *Liturgy and Law*, 551, № 17)

4.

Anno Salutifere Incarnationis Domini (3r) Millesimo Duocentesimo Quadragesimo Octavo mense praesens decretum pro expellendi quorundam procurauimus esse ut illud ab hodierno die ab omnibus tenendum sit et obseruandum omnino sub tali quidem determinantes condicione ut quisquis concivium coram Iuratis Iudicibus cum alio aliquo legem habuerit, et queque pars eorum legem habendo de jure aliquam iudicibus iniuriam agere presumpserit tunc iudices teneantur per sacramentum illi praesumptori dictae iniuriae perditam dare legem hac de causa eo quod et caeteri similia facere pertimescant. peracto autem istius modi iudicio legis et ille qui perditam suae nequitiae legem habuerit aliquam iudicibus huius modi iniuriam fecerit decem perperos Domino Regi redere teneatur, omni occasione repulsa quod praesens scriptum (3v) scripsit diaconus Micha de Giga Communis Notarius. (4r)

(I. d 72, 3r, 3v, 4r; *Liturgy and Law*, 548, № 9)

5.

15 Settembre 1221

In nomine Dei eterni et Salvatoris nostri Iesu Christi. Anno Millesimo ducentesimo vigesimo Primo quindecimo die intrante mense Septembrio. Sub tempore domini Regis Radoslavi et Comitum Desali: Episcopi vero Blasii Leo pulsata campana Civitatis sic stabilimus, ut ab hodierno die in antea nulla Carta de lege non scribatur nisi in curia coram iudicibus. Et quicumque voluerit facere aliquam creditizam alicui homini sive de aliquo negotio non possint facere cartam nisi ambobus partes praesentem fuerint, et in hunc modum testes adsint cum uno de Iudicibus et quicumque extra hoc decretum cartam scribere presumpserit sit falsa et irrita, et non accipiatur in curia, (4r) et notarius qui eam scripserit sit in sententia, et ab hodierno die in antea hoc stabilivimus ut mos quae antea fuit in civitate de venditione hereditatum illud conservetur ut sit sicut in antiquo tempore. (4v)

(I. d 72, 4r, 4v; *Liturgy and Law*, 546, № 5)

6.

Parte pel dazio sali

In nomine eterni dei et Salvatoris nostri Ihesu Xristi. Anno millesimo Centesimo Octogesimo VI mense Januario. Tempore domini nostri Nemanne Iupani rasse. Ego Turha setnicus directus in civitate cataro a praedicto Magno Iupano una cum iuratis iudicibus ab ipso constitutis Junio Sergii. Jacobo leoce. Petrolino gregorii. et cum omnibus nobilibus Catarensibus . .

..... sub pulsatione campanae Ut ab hodierno die in antea si quis ex nostris concivibus emerit de aliquot servo pales, vel arundines. sive salices. det sex michalatos. de quibus unum accipiat comes ciuitatis et quinque dentur ad utilitatem ecclesiae Sancti Trifonis. Et servus qui (4v) habet sabbatum. vendat palam sive in porta. vel dominus eius interogetur. et super servum qui furtum fecerit. non possit plus dari iudicaturam nisi duo vel tres perperos super liberum autem detur iudicatura quantumcumque datori iudicature placuerit. (5r)

(I. d 72, 4v, 5r; *Liturgy and Law*, 569, № 60)

7.

6 Agosto 1253

Anno Salutifere Incarnationis Domini Millesimo Ducentesimo quingagesimo Tertio mense Augusto. Sexto die intrante cum sonitu campanae utilitatem hanc praesentem fieri fecimus institutionem firmiter tenendam omnino ut nullus vel in circuitu civitatis spinas aut canicias atque ginestras sive lauros venere nisi usque (5r) ad festum sancti Martini primo venduri. completo autem festo prescripto nemo sit ausus venere canicias vel reliquas dictas res tenere sed proicere sine mora easdem. quod si quis ad hoc contrafecerit decem perperos dare teneatur et si aliquis post dictum festum Sancti Martini arundines duxerit pro faciendis caniciis decem teneatur perperos dare. quod praesens huius modi scriptum fieri facimus per manum diaconi Michae Gige communis Notarii. (5v)

(I. d 72, 5r-v; *Liturgy and Law*, 549, № 12)

8.

16 Decembre 1253

Anno Salutiferae Incarnationis Domini Millesimo Ducentesimo Quingagesimo Tertio mense decembris. sexto decimo die intrante ad hoc comite Nichoforo ac Episcopo Deodato pro utilitate civitatis, et defensione habenda hanc praesentem institutionem procuravimus diligenter exercari ab omnibus te(5v)nendam et obseruandam in tantum donec persistimus in guerra. quam utique determinamus ita ut quicumque faciendum et gubernandum ea quae pro salute patriae agere decerent, et si aliquis civium iniuriam eis facere presumpserit, vel manum iniecerit violentam decem perperos . . dare teneatur quorum maedietas detur Comitibus et reliqua medietas communis. Iniuria tamen et verbera . . ostenderentur per ydoneos testes. quod praesens scriptum fecimus fieri per manum diaconi Miche Gige Communis Notarii.

(I. d 72, 5v, 6r; *Liturgy and Law*, 550, № 13)

Miljan GOGIĆ

TRANSCRIPTS OF KOTOR DOCUMENTS FROM THE LECTIONARY
AND PONTIFICAL OF THE KOTOR DIOCESE IN THE MANUSCRIPT
COLLECTIONS OF THE HAZU ARCHIVE IN ZAGREB

Summary

The most significant collection of documents for the study of the history of Kotor in the 12th and first half of the 13th century are the transcripts of documents from that period that are found on the free pages and margins of the basic text of the Lectionary and Pontifical of the Diocese of Kotor. A significant number of these documents has parts of the text that are damaged, almost to the point of illegibility. Damaged parts were mainly those parts of the documents that spoke about the manner of their adoption and the authorities that adopted them. The damage was done with the intention of diminishing the former role and importance of the People's Assembly in Kotor, which was the main organizational body of the Kotor commune when they were enacted. Parts of the documents' texts were scraped in the period when the Kotor nobility took over power in Kotor.

Since the interest in the study of the history of medieval Kotor, i.e., the eastern coast of the Adriatic, began increasing, the documents found in the Lectionary and the Pontifical slowly entered the sphere of scientific interest as well, and their usage has become more frequent. One of the indicators of this interest in Kotor's history of the early Middle Ages was the making of transcripts of documents from the mentioned liturgical writings in collections that contained transcripts of documents related to the medieval history of Kotor. Thus, today in the Manuscript Department of the HAZU Archives in Zagreb, there are several collections that contain transcripts of documents from the Lectionary and Pontifical. The oldest of them is the one that is commonly known among historians as The Collection of the Byzantium Family (*II b 21*). It contains transcripts, i.e., notes-excerpts (incipita) of about twenty documents from the mentioned liturgical text. The most important collection of transcripts of documents is certainly the one under the signature I d 157. Its origin can be linked to the Smekja family from Perast. It contains the transcripts of a total of 33 documents, arranged chronologically. A total of nine transcripts of documents are found in the manuscript collection titled *Memorie sulle Bocche di Cattaro, concernenti il Culto* (*I. d 54, I-IV*), and they mainly refer to the first half of the 13th century. Similar to this, the transcripts of documents from the middle of the 13th century are found in the manuscript collection titled *Memorie sulle Bocche di Cattaro, Leggi emanete sotto l' amministrazione propria* (*I. d 72*). It contains transcripts of a total of eight documents. Although today there is an edition of the transcripts of documents from the Lectionary and Pontifical edited by the Canadian historian Richard F. Gyug, the transcripts of the documents from the aforementioned collections cannot be ignored

when studying the history of Kotor. Certain documents, in some places, contain a slightly different transcription of the text than the one provided by the Canadian historian. On the other hand, they also represent a valuable cultural testimony of the era in which the manuscript collections were created.